

သီသံဉ်တီအူပူထူလံဖိကရုာ်

လံာ်စိစုလာသီသံဉ်တီအူပူထူလံဖိကရုာ်တံာ်ဂ့ာ်ဂံာ်ထံး

လါဒံာ်စဲဆာ် ၂၀၂၃ နံာ်

သီသံဉ်တီအူပှုထူလံဖိကရါ

လံခိန်စုလသီသံဉ်တီအူပှုထူလံဖိကရါတံဂံဂံထံး

ဘဉ်တံထုးထီဉ်ရုလီအီလေ

သီသံဉ်တီအူပှုထူလံဖိကရါဒီးကညီဖိခိဉ်ဃါဒီးပှုဂုဂံတံမပှုဘျးစဲကရါ

ပှုဖးဘျးဒီးဒဲးကံဉ်ဒဲးဝုလံဉ်

နီဆံးဆံး

လါဒံဉ်စဲဘဉ် ၂၀၂၃ နံဉ်

တံနုဂံပခွဲးယံ

ဆဲးကျိးဘဉ်သီသံဉ်တီအူပှုထူလံဖိကရါဒီးကညီဖိခိဉ်ဃါဒီးပှုဂုဂံတံမပှုဘျးစဲကရါ

လံဉ်စဲကျိးတး

WANIDA PRESS, ဝုဂံကံမဲ, ကီဂံဉ်တံဉ်

တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီၤတဖၣ်

- ၂ သီသံၣ်တီၤအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်စံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ်
- ၅ ဘၣ်မနုၤအယိၤလၢတၢ်ဘၣ်ဖုးအိၣ်ထီၣ်သီသံၣ်တီၤအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်လဲၣ်
- ၁၀ သီသံၣ်တီၤအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်အတၢ်ထံၣ်စိဒီးတၢ်ပညိၣ်ဖိတၢ်
- ၁၁ သီသံၣ်တီၤအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်အံၤအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးဖဲလဲၣ်
- ၁၂ သီသံၣ်တီၤအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်အတၢ်ဂဲၤလိၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်ပနီၣ်
- ၂၀ တၢ်ဟံၣ်ပနီၣ်လီၤဆိဒီးတၢ်လီၤသးဖဲဘၣ်ထွဲဒီးသီသံၣ်တီၤအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်
- ၂၇ သီသံၣ်တီၤအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်အတၢ်ဒိဘၣ်သလၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဘီမ့ၢ်ပတီၢ်
- ၃၁ တၢ်ဂ့ၢ်ကၢၤဖျိၣ်ဘၣ်ထွဲဒီးသီသံၣ်တီၤအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်

သီသံတီအူပုထူလံဖိကရါစံးတံးန့ၣ်မ့ၢ်တံးမနုၤလဲၣ်

ကညီပုထူလံဖိဖဲတီအူကီၢ်ရ့ၣ်ပုသ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်လဲၣ်ခိဖျိတံးတတံးအါမံၤအါကလုာ် စးထီၣ်လၢပယီၤ စီလိၣ်စီပသန့, ပုမလဲၣ်အိၣ်ကီၢ်သန့ဒီးတုၤလီၤလၢသးမိဖိရီၤသန့လၢအမၤတံးလံအသးစးထီၣ်လၢမိၢ်စီပယၣ်လံလံလဲၣ်န့ၣ် လီၤ. လၢတံးပတံးပြးသန့လၢအပဆ့ၣ်ပစိး, ဆိၣ်တံးမနုၤ, ဒီးအိၣ်တူၢ်အိၣ်ကလီၤတံးဖဲအံၤသ့ၣ်တဖၣ်အဖီလၢ, ကညီပုထူ လံဖိဖဲတီအူကီၢ်ရ့ၣ်ပုသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် မ့ၢ်တံးလဲၣ်ခိဖျိလၢအတမုာ်တလၢ ပုၤဒီးတံးမံၤပျီၢ်သီအာသ့ၣ်တဖၣ်လၢတံးသးပုၤနီၣ်အီၤ တသ့ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤတံးဖုးတံးယၤစ့ၢ်ကီး မ့ၢ်တံးတတံးတနါခိၣ်သ့ၣ်တခါလၢ ပုၤထူလံဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်တူၢ်ဘၣ်အီၤ အါန့ၣ်အါလါန့ၣ်လီၤ. ခိဖျိတံးပတံးပြးသန့လၢအအဲၣ်ဒီးဒိၣ်စိလုာ်ဘၢဒီးဆိၣ်ဘၣ်ဆိၣ်ဘၢတံးဖဲအံၤသ့ၣ်တဖၣ်အယီၤ တီအူကီၢ် ရ့ၣ်, ဖဲအမ့ၢ်ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်-ကညီဒီကလုာ်စၢဖျိၣ်ကရၢတံးပတံးပြးဟီၣ်ကစီၤတခါလၢအထူးတီၤလၢပုၤဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်တံးအိၣ်ယၤ အကလုာ်ကလုာ် ဒီးတံးဆဲးတံးလၢတံးန့ၣ်သါယံလၢသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ အိၣ်လၢတံးလီၤဘၣ်ယိၣ်သးအုးအပုၤဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်န့ၣ်လီၤ.

လတ်သးခုတလုာ်ဒီးစုလီယုာ်တတ်ဟ်ဖျိုင်မသကိးတတ်လတ်မလထီၣ်ပွဲထီၣ်က့ၤနီၤကစါတတ်စံၣ်ညီၣ်ပလီၤသးခွဲးယာ်
အဂီၢ်, လီၤကဝီၤပုၤထူလံၤဖိ, တီအူကီၢ်ရၣ်ခိၣ်န့ၢ်, တတ်ဘူၣ်တတ်ဘါခိၣ်န့ၢ်ဒီးဂံၢ်ခိၣ်ထံးကမုၢ်တတ်ကရၢကရိသ့ၣ်တဖၣ်
ဂဲလိာ်
ကူၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်သကိးဒီးထူးလီၤတတ်ရဲၣ်တတ်ကျဲၤတပူၤပီၤလတ်သ့ၣ်ဒုသးဒုအပူၤ လတ်ဒီသအက့ၤမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုအကီၢ် လတ်အဘၣ်
တတ်သ့ၣ်ညါအိၣ်အမ့ၢ် **“သီသံၣ်တီအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်”** န့ၣ်လီၤ. သီသံၣ်တီအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်အံၤ မ့ၢ်ပုၤထူလံၤဖိဖဲတီအူ
ကီၢ်ရၣ်တဖၣ်စုလီၤဆိတတ်မရဲၣ်ကျဲၤခိၣ်သ့ၣ်တခါလတ်ကပျိုင်လဲ (တတ်ကဆိတလဲ) ကွံာ်တတ်ပဆူၣ်ပစိးဒီးတတ်လုာ်ဘစိကမိ
သနူလတ်အကွၢ်ကဟ်ကွံာ်တတ်ထဲသိးတုၤသိးဒီးတတ်တီတၢ်တြၢ် လတ်လီၤကဝီၤပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်တူၢ်ဘၣ်လဲၤခီဖျိတုၢ်အံၤအီၤလတ်
မိၢ်စိပၢ်ယၣ်လံၤလံၤ ဆူစုလီၤယုာ်တတ်ဟ်ဖျိုင်မသကိးတတ်သနူတခါ လတ်အဒုးပၣ်ယုာ်ပၣ်ဂီၢ်တတ်ကိးမံၤကိးကပၤ, တတ်ဟ့ၣ်စိ
ဟ့ၣ်ကမိက့ၤပုၤလီၤကဝီၤဖိ, တတ်ဟ်ကဲဒီးဟ်ပနီၣ်က့ၤပုၤထူလံၤဖိခွဲးယာ်, န့ၣ်ဆၢၣ်ခိၣ်ယၤခွဲးယာ်ဒီးကတီၢ်ပီၤတတ်သ့ၣ်ထီၣ်က့ၤ
ယုာ်ကတတ်မုာ်တတ်ခုၣ်အမ့ၢ်အတီ လတ်ပုၤခဲအံၤဒီးဖိလံၤကဟဲလတ်ခံတစိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးမ့ၢ်စ့ၢ်ကိးမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုအကီၢ်ဒီး
တတ်လီၤတတ်ကျဲၤတတီၤလတ်အအိၣ်ဒီးတတ်မုာ်လတ်ကွၢ်စိအအိၣ်အအါ လတ်ကယုာ်လီၤဘျါလီၤကွံာ်အနံၣ်န့ၣ်ဆံၣ်ဘျဲၣ်ထံလီၤကီၢ်ပုၤတတ်ဒုး
တတ်ယၤဒီးတတ်သဘံၣ်သဘုၣ် ဒ်သိးဖိလံၤလတ်ခံတစိအသုတတူၢ်ဘၣ်ဒီးလဲၤခီဖျိဘၣ်အီၤတဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရုါအံးဘဉ်တံးဒုးအိဉ်ထီဉ်အီ၊ ဝဲတီအူကီါရုါ, ကီါသူလုာ်ပုန့ဉ်လီ၊ ဒီးမုါပုထူလံဖိအတံးဂဲလိာ်တခါလတံးဆိဉ်သခုဒီးသ့ဉ်ထီဉ်က့ကမုါအါဂအတံးဘဉ်သးဒ်ဒ်မိဉ်ခြိဉ်စံဉ်တံးပတံးပြးသနု လတံးသုးကွံဉ်ဒီးမေဇုလီကွံဉ်တံးရိာ်ဖိဉ်ပဆုတံးသနု, ဒ်ပစံးတံးအသိး ထံကီါတံးဂုါတံးဝိဒ်အမုါပုဂုါဝိ, မုါကျါဝဲကွံဉ်, ထံရုါကီါသဲး, တံးကုဉ်ဘဉ်ကုဉ်သ့, ဒီးခိဉ်ယုနုဆုတံးပတံးပြး, တံးပဆုရဲဉ်ကျဲဒီးတံးပလီတံးဆတံးသ့ဉ်တဖဉ်အိဉ်လလီါခဉ်သးတံးဖိဉ်ပုအဖိလံဒီး, သ့ဉ်ထီဉ်ဒီးမေဆုဉ်ထီဉ်က့လီါကဝိပုတတံးပဉ်ယုဉ်ပဉ်ဂီါလတံးတီခိဉ်ရိဉ်ဝဲ, တံးပဆုရဲဉ်ကျဲဒီးတံးပတံးပြးအိဉ်ဝဲအသိးန့ဉ်လီ၊ လတံးန့ဉ်အယိ, သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရုါအံး မုါဒိဂုတံးပတံးပြးသနုတခါလ၊ အမေလထီဉ်ပုထီဉ်က့ကီါပယီအထံရုါကီါသဲးအတံးမုါလံကွံဉ်စိ လတံးကျဲးစးသ့ဉ်ထီဉ်က့ကီါစဉ်စဖိဉ်ကီါစဖိဉ် (ဝဲဉ်ဒရုဉ်ကီါစဉ်စဖိဉ်သနု) အမုါအတီလခါဆုညါအဂီါသုဝဲဒ်တီနံန့ဉ်လီ၊

“တချူးဒီးလကီါပယီစီလိဉ်စီပဒီးအဲကလံးပဒိဉ်ဟဲန့ဉ်လီမလဲါအိဉ်ကီါ, ဒီးတကတီါပီပဉ်တံဉ်ဒီးထံရုါကီါသဲးပဒိဉ်ပပုတံးပတံးပြးသနု လအဘဉ်တံးသ့ဉ်ညါပဉ်ပနီဉ်အီလဟီဉ်ခိဉ်ဘီမုါထံကီါသ့ဉ်တဖဉ်အိဉ်ထီဉ်ဒီးဘဉ်အဆာကတီါန့ဉ်, ဒ်ပသ့ဉ်ညါအသိး ပုထူလံဖိသ့ဉ်တဖဉ်အိဉ်ဒီးအနီါကစာ်ဒုဉ်ဝဲတံးပတံးဆုဒီးတံးပတံးပြးအက့အဂီါလဟီဉ်ကဝိတတီါမုါဂုါ ဒီးလဒုသဝီသ့ဉ်တဖဉ်မုါဂုါ အနီါကစာ်ပဆုလီက့အသးန့ဉ်လီ”

ပဒိဉ်စီအဲဉ်ဝါ, ကမံးတံးခိဉ်, သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရုါကမံးတံးရဲဉ်ကျဲတံး

ဘဉ်မနုၤအယိလၢတၢ်ဘဉ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်သီသံၣ်တီအူ ပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်လဲၣ်

တီအူကီၢ်ရှၢၣ်, ဒ်ကီၢ်ရှၢၣ်အဂုၤအက
 ဝဲကီၢ်သူလုၤပုၤသ့ၣ်တဖၣ်အသိး, ဘဉ်ကွၢ်
 ဆၢၣ်ဗဲၣ်လဲၤခီဖျိထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤတၢ်ဒုးတၢ်ယၤ
 ဒီးတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်လၢအနံၣ်နွံၣ်ဘျီအတီၢ်
 ပုၤန့ၣ်လီၤ. ခီဖျိတၢ်ဒုးတၢ်ယၤဒီးတၢ်သဘံၣ်
 သဘုၣ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်အယိ, တၢ်သံတၢ်
 ပုၤ, တၢ်ဘဉ်ဒ်ဘဉ်ထံးဒီးတၢ်ဟးဂုၢ်ဟးဂီၤ
 အိၣ်ထီၣ်အကလုာ်ကလုာ်အမဲၣ်ညါ တၢ်ဂ့ၢ်
 ကီၢ်လၢအပိာ်ထွဲထီၣ်အခံၣ်အမ့ၢ် တက့ၢ်ဒိၣ်
 တၢ်သုးလီၢ်သုးကျဲ, တၢ်ဟံးန့ၢ်ဆူၣ်ဟီၣ်ခိၣ်
 ကပံာ်, တၢ်မၤဟးဂီၤသ့ၣ်ပုၤဝၣ်ပုၤ, ထံကျိ
 ထံကွၢ်, တၢ်ဆဲးတၢ်လၢတၢ်န့ၢ်သါဒီးတၢ်ဒုၣ်
 တၢ်ထူအလီၢ်အကျဲ, ဒီးတၢ်မံၤလၢဆၢၣ်ဖိကီၢ်
 ဖိခီဖျိပယီၤသုးမ့ၢ်သံၣ်ဘိအတၢ်ဟဲန့ၢ်လီၤမၤ
 တၢ်ပျၢၣ်တပျီတၢ် ဒီးတက့ၢ်ဒိၣ်မ့ၢ်ကျိၤဝဲ
 ကွၢ်တၢ်တီၢ်ကျဲၤဒ်အမ့ၢ် တၢ်တ့ထီၣ်ဘျီထီၣ်
 ထံတမၢ်သ့ၣ်တဖၣ် ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်တတၢ်
 တနါဒီးတၢ်လုၤသူလုၤဂီၤဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ် ဝဲတီအူ
 ကီၢ်ရှၢၣ်ပုၤန့ၣ်လီၤ.

ဒ်န့ၣ်အသိး, ဖဲပယီၤသုးမိၤစိရီၤဟံးန့ၣ်ဆူၣ်ထံၣ်တၢ်စိတၢ်ကမိၤဖဲလၢဖျၢၣ်တြုၤအါရံၤ (၁) သီ, (၂၀၂၁) နံၣ်ဝံၤအလီၢ်ခံ တၢ်ဒုးတၢ်ယၤဒီးပယီၤသုးမ့ၢ်သံၣ်ဘိအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤသ့ၣ်တဖၣ် ရၤလီၤအသးလၢထံၣ်တၢ်ဒီတဘျီၣ်ညါန့ၣ်လီၤ. သီသံၣ်တီၤအူ ပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်ဖဲတီၤအူကီၢ်ရၢၢ်စ့ၢ်ကိး ခိဖျိတၢ်ပဒုၣ်ဟးဆွဲးသးတသ့ဘၣ်အယိ, လီၢ်ကဝီၤပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ် ကဒီးစုကဝဲၤတၢ်သဘံၣ်သဘၣ်, တၢ်သမံၤသမိးဒီးတၢ်မပျံၤမဖုးလၢပယီၤသုးမိၤစိရီၤသုးမ့ၢ်သံၣ်ဘိဖဲအဝဲသ့ၣ်တၢ်လဲၤတၢ်က့ၤဒီးတၢ် ခါထီၣ်ခါလီၤအဆၢကတီၢ်, တၢ်မလံးထီၣ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်လဲၤထီၣ်က့ၤလီၤ, ကလံၤကျါတၢ်ဟးကွၢ်ဟ့ၣ်ကွၢ်စူၣ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်အိၣ်တၢ် ဆိးအလီၢ်အကျဲ, ဒီးသုးမိၤစိရီၤအတၢ်ဟးခးလီၤနီၤစိကျိဖးဒိၣ်ဒီးကဘီယုၤဒုးသုးအတၢ်ဟဲတၢ်လီၤမ့ၣ်ပိၢ်ဖးဒိၣ်လၢအအိၣ်ဒီးတၢ် တီၢ်ပာ်ယါမနုၤအံၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သံတၢ်ပျံၤ, တၢ်ဟးဂုၣ်ဟးဂီၤ, ဒီးတၢ်ပျံၤတၢ်ဖုးလၢလီၢ်ကဝီၤပုၤထူလံၤဖိလၢအအိၣ်ဆိးဖဲသီ သံၣ်တီၤအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ခးလီၤကျိဖးဒိၣ်ဒီးတၢ်ဟဲတၢ်လီၤကဘီယုၤဒုးသုးမ့ၣ်ပိၢ်ဖဲကွီၢ်ကီၢ်လၢအမ့ၢ် တၢ်ဖဲလိမၤဒီးအလီၢ်အကျဲ ဒီးသရိၣ်စိမိလၢအမ့ၢ်တၢ်ဘျီၣ်တၢ်ဘါအလီၢ်အကျဲသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်လၢအလုၢ်သ့ၣ်ခါပတ်ၣ် ထံၣ်တၢ်ဘိမ့ၢ်တၢ်ဘျီၣ်သဲးလၢအမ့ၢ်ဖိဒ်ဖိသၣ်, တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ၣ်ဒီးတၢ်ဘျီၣ်တၢ်ဘါခွဲးယၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပယီၤသုးမိၤစိ ရီၤဒုးယၤသုးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢအခးပနီၣ်ထံၣ်ဖိကီၢ်ဖိကမ့ၢ်လီၤလိၤဒ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်မကမၣ်ထံၣ်တၢ်ဘိမ့ၢ်ကွီၢ်မ့ၣ်လၢတၢ်ကွၢ်ကဟံၣ်ဒီး ပျံၤပုၤဖျဲးအတၢ်ကမၣ်တသ့ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်လုၢ်သ့ၣ်ခါပတ်ၣ်ဒီးမလးဂီၤပဝဲပုၤထူလံၤဖိဖဲသီသံၣ်တီၤအူပုၤထူလံၤဖိက ရၢၢ်ဒီတဖုဒီတကရၢအတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်န့ၣ်လီၤ.

လၢန့ၣ်အမဲၣ်ညါ, ပမူဖျၢၣ်န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်မူတတၢ်လၢအကၢယၢ်ဒီးစိၣ်မူစိၣ်ဂဲၤက့ၤတၢ်မူတၢ်မဲခဲလၢလၢဟီၣ်ခိၣ်တဘျီၣ် အံၤ အိၣ်လၢတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်ဒီးဂ့ၢ်ဂီၢ်အူတၢ်အိၣ်သးအကတီၢ်လံၤန့ၣ်လီၤ. ပဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်ဒီးခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါ ခိၣ်သ့ၣ်သၢမံၤ လၢအဘျးစဲလိာ်အသးလၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သ့ၣ်ကီၢ်သးဂီၤနီၢ်နီၢ် လၢထံၣ်တၢ်ဘိမ့ၢ်ပုၤတဝါ, ထံၣ်တၢ်ပဒိၣ်ပပျံၤ, ဘိမ့ၢ်စၢဖျိၣ်ကရၢ, ကူၣ်ပနံၣ်ကရၢမသကိးတၢ်, ကရၢသဘျီၣ်ဒီးလီၢ်ကဝီၤပုၤထူလံၤဖိဒီးပုၤတဝါသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ခိၣ်ယၤ န့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်တတၢ်တနါဒီးတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်အခိၣ်သ့ၣ်သၢမံၤမ့ၢ်ဝဲ တၢ်ကသ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲ, တၢ်မူတၢ်မဲအါကလုာ်အစၢ အိၣ်လၢတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်အပူၤ, ဒီးတၢ်ဘၣ်အဘၣ်သီသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒီးဖဲလၢယုၤလံ (၂၈) သီ, (၂၀၂၂) နံၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ်, ဘိမ့ၢ်စၢဖျိၣ်ကရၢအဘျီၣ်ဒိၣ်ဘိးဘၣ်သၢလီၤဝဲဒုၣ်လၢ တၢ်ဒီးန့ၣ်ဘၣ်န့ၣ်ဆၢၣ်ခိၣ်ယၤလၢအကဆီ, လၢအလၢပျဲးဒီးတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ် ချဲဒီးကံၢ်စိတၢ်လၢတၢ်ပျဲးဒီတခါ, ဖဲပစံးတၢ်အသိးလၢအပူၤဖျဲးဒီးတၢ်ဘၣ်အဘၣ်သီ, တၢ်စုၣ်တၢ်ပျံၤဒီးတၢ်လုၤသုလုၤဂီၤအံၤ, မ့ၢ်ပုၤ ဟီၣ်ခိၣ်ဖိကိးဂၤအဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်တခါန့ၣ်လီၤ. တၢ်မလးဂီၤန့ၣ်ဆၢၣ်ခိၣ်ယၤခွဲးယၢ်အံၤ မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်မလးဂီၤပုၤဟီၣ် ခိၣ်ဖိခွဲးယၢ်အယိ တၢ်ကဟုကယၢ်ဒီသဖၢက့ၤဒီးတၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤက့ၤခိၣ်ယၤန့ၣ်ဆၢၣ်တၢ်မူတတၢ်ယုၤဒီးန့ၣ်ဆၢၣ်ခိၣ်ယၤတၢ်အိၣ် ယၤဘၣ်ထွဲအံၤ မ့ၢ်ပုၤကူၣ်ပုၤကညီလၢအအိၣ်မူသကိးတပူၤယီၤလၢပဟီၣ်ခိၣ်တဘျီၣ်အံၤအမူအဒါန့ၣ်လီၤ.

၁ <https://news.un.org/en/story/2022/07/1123482>

လတ်တိုက်ထိုင်ခိုင်းခိုင်းဆဲလဲခိဖျိကွေတကွိုင်ခိုင်းတတ်တတ်ခိး တတ်တတ်တနါဒ်အံသ့တဖှ်တုလီတီလီလောကတီယံကသ့အဂီ၊ တီအူကီရုခိုင်းနာ ယုဒီးလီကဝီပုထုလံဖိသ့တဖှ် ဟ်လီအသးကျာမုဆူလတ်သးခုတလှ်အပူ လတ်ကဒးအိုထိုင်သီသံတီအူပုထုလံဖိကရါန့လီ. သီသံတီအူပုထုလံဖိကရါအတ်ထိုင်စိတခိမ့ဝဲ မိ်ပာ်ဖဲဖုအကီ (မ့တမ့) ဟိုင်ခိုင်းမဲးခိုင်းတတ်လီတတ်ကျဲတတီလောကဘတ်တတ်ပာဆာရဲဂျဲ ခိးပာ်သးကိးအီတပူယီလောပုထုလံဖိလောအအိုဆိးဖဲတီအူကီရုပူ. လောအမ့တတ်ပတ်ပြးကွါဂီသနုတခါလောအဟံးန့ခိုင်းတဟ်လတ်ခိသအခိးစိ်မုစိ်ဂဲကူထုသနုတတ်ဆဲးတတ်လတ်န့သါလီဆီ ခိးတတ်အိုမုသတြဲယုဒီးန့ဆာခိဖျိယုကတ်ရဲဂျဲသဲကတီတတ်မကျဲအိုဝဲအသိးန့လီ. လတ်သ့ထိုင်ကူနီကတ်တတ်စံညိုပာလီသးခွဲယံအဂီ, တတ်ဟူးတတ်ဂဲခိုင်းသ့, ဒ်ပစံးတတ်အသိးတတ်လီထိုင်မနီဂဲမယါ ခိးတတ်မမုမဲဂဲထိုင်ကူမိ်ပာ်ဖဲဖုကီတတ်ပတ်ပြးသန့. တတ်ယိထံယုသ့ညါမနီဂဲမယါကူပုထုလံဖိတတ်သိုတတ်သီတတ်ဘျဲခိးတတ်ဒုတတ်ထု. တတ်ဒုးအိုထိုင်ကူပုထုတတသ့ပျာ်ခိးတတ်ခိသအထံကွင်ခံအလီအကျဲ ယုဒီးတတ်ဟူးတတ်ဂဲအရခိုင်းလောအဂသ့တဖှ် ဘတ်တတ်ဒုးလိုင်ထိုင်ဖးထိုင်ခိးမဖျါထိုင်အမိ်လံမိ်ပျာ်ကွါကွါလံန့လီ. ဒ်တကီခါတတ်အိုသးအိုဝဲအသိး, လတ်ကဘိးဘတ်သ့ညါခိးခိသါလီသီသံတီအူပုထုလံဖိကရါလောဟိုင်ခိုင်းခိဘုဒ်အဂီ တတ်ဂဲလိုင်အဂံခိုင်းသ့အိုဒ်ထဲလတ်ကလီမဒီးခိးန့ထံဖိကီဖိကမုာ်လောအအိုဆိးဖဲသီသံတီအူပုထုလံဖိကရါအတ်ဘတ်သးလတ်ဟ်ဂါဟ်ကျာကူတတ်ဘျဲမိ်ပျာ် ခိးသ့ထိုင်တတ်ပတ်ယုဒ်ဂီ ကိးသနာတတ်ပတ်ပြးအကွါအဂီ ဒ်တတ်ဘျဲမိ်ပျာ်ကွဲးဟ်လီဝဲအသိးန့လီ.

“ပျာထူလံဖိတဖှ်အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢနီၢ်ကစၢ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤသးန့ၣ်လီၤ.
အဝဲသ့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်အိၣ်လၢကယုထၢအထံၣ်ရှၢ်ကီၢ်သးအတီၤပတီၢ် ဒီးဂၤလိာ်မၤလၢထီၣ်ပွၤထီၣ်က့ၤ
အမ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်, ပုၤဂ့ၢ်ဝီဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢအတၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်သ့ၣ်တဖှ်လၢတၢ်သဘျူပူၤန့ၣ်လီၤ”
ဘီမ့ၢ်စၢ်ဖျိၣ်ကရၢအလံာ်ဘိးဘၣ်သၢလီၤလၢပျာထူလံဖိခွဲးယၢ်အဆၢဖိ (၃)

သီသံဉ်တီအူပျုထူလံဖိကရုါအတၢ်ထံဉ်စိဒီးတၢ်ပညိဉ်ဖိတၢ်

လၢတၢ်ဂဲလိာ်မၤလၢထီဉ်ပျုထီဉ်က့ၤနီၢ်ကစၢ်တၢ်စံဉ်ညိဉ်ပၤလီၤသးခွဲးယၢ်ဒ်အမ့ၢ် တၢ်အိဉ်ဖျဉ်ယုာ်ခွဲးယၢ် ဒီးတကတီၢ် ယီၤ ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်စၢကဒိဉ်တခါယီၤလၢပျုထူလံဖိသ့ဉ်တဖၣ်အဂီၢ်အသိး, သီသံဉ်တီအူပျုထူလံဖိကရုါအတၢ်ထံဉ်စိ တခါမ့ၢ်ဒ်သိး တၢ်ကသ့ဉ်ထီဉ်ဒီးဒီသဒက့ၤမိၢ်ပၢ်ဖံဖုဟီဉ်ခိဉ်မဲာ်ဖံးခိဉ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲလၢပျုထူလံဖိခဲလၢကသ့ဟံးယၢ်ပၤယၢ် ဒီးစိာ်မုာ်စိာ်က့ၤအဝဲသ့ဉ်လုာ်လၢထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ ဒီးကသ့ပၤဆုၤရဲဉ်ကျဲဒီးသံဉ်ခွဲဉ်ကတီၢ်က့ၤအဝဲသ့ဉ်ဟီဉ်ခိဉ်က ပံာ်, န့ဆၢဉ်ခိဉ်ယၢဒီးတၢ်အိဉ်ယၢဘၣ်ထွဲသ့ဉ်တဖၣ်, ဒီးတၢ်မုာ်မဲအါမဲအါကလုာ်ဒ်ယုာ်ကတၢ်မၤကျဲအသိး လၢပျုခဲအံၤဒီး ဖိလံလၢခံတစါသ့ဉ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ဉ်လီၤ. လၢတၢ်ခါထီဉ်ခိဉ်ဒီးမၤလၢထီဉ်ပျုထီဉ်က့ၤတၢ်ထံဉ်စိဒ်အံၤအဂီၢ်, သီသံဉ်တီအူပျုထူ လံဖိကရုါပၤလီၤတၢ်ပညိဉ်ဖိတၢ် (၄) ထံဉ်ဒ်လၢလၢအံၤအသိးန့ဉ်လီၤ.

တၢ်မၤမုာ်မဲာ်ထီဉ်ဒီးတၢ်ဒီသဒက့ၤပျုထူလံဖိလုာ်လၢထူသန့, တၢ်ဆဲးတၢ်လၢဒီးတၢ်သ့ဉ်ညါထူလံ သ့ဉ်တဖၣ်,

တၢ်မၤဆူဉ်ထီဉ်ဒီးမၤကၢ်ကျဲထီဉ်က့ၤပျုထူလံဖိအတၢ်ပၤတၢ်ပြးဒီးတၢ်ပၤဆုၤရဲဉ်ကျဲက့ၤမိၢ်ပၢ်ဖံဖုအဂီၢ်, ဟီဉ်ကဝီၤတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲဒီးန့ဆၢဉ်တၢ်အိဉ်ယၢသ့ဉ်တဖၣ်,

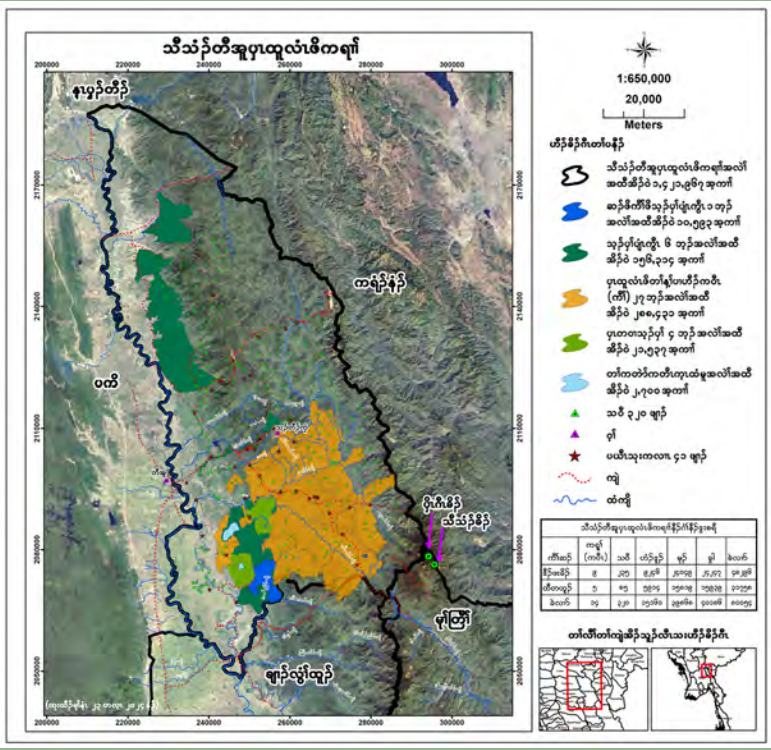
တၢ်ဟံးယၢ်ပၤယၢ်က့ၤတၢ်မုာ်ဆဲးလၢအါကလုာ် (တၢ်ဒီသဒက့ၤန့ဆၢဉ်တၢ်မုာ်တဝါဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢခွဲး ယၢ်) ဒ်သိးန့ဆၢဉ်တၢ်မုာ်တဝါကံာ်စိတၢ်လၢတၢ်ပျုဒီးတခါကလဲတရံးအသးကွၢ်ကွၢ် ဒီးကဲဘျုးကဲဖျိဉ်လၢ ပျုခဲအံၤတစါ ယုာ်ဒီးဖိလံလၢခံတစါသ့ဉ်တဖၣ်အဂီၢ်, ဒီး

တၢ်မၤစၢဒီးတၢ်အိဉ်သုထီဉ်က့ၤပျုထူလံဖိသ့ဉ်တဖၣ် ဒ်သိးကသ့မၤတၢ်ဆၢတဲာ်ဘၣ်ထွဲဒီးယုာ်ကတၢ်ဂုၤ ထီဉ်ပသီထီဉ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ ဒီးတၢ်လဲကျဲလၢအဝဲသ့ဉ်အနီၢ်ကစၢ်ဒ်ဝဲကသ့အဂီၢ်န့ဉ်လီၤ.

သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရုာ်အံအိဉ်သုဉ်လီအသးဖဲလဲဉ်

သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရုာ်အံအိဉ်သုဉ်လီအသးဖဲကီာ်သုလုာ် (မ့မ့ာ်လပယီပဒိဉ်တခိဟ်ပနီဉ်အိဉ်အမ့ာ်ကညီကီာ်စဲဉ်) အကလံစိးတကပု လာအအိဉ်ကျာ်ဘာဝဲဒဉ်တီအူကီာ်ရုဉ်ဟီဉ်ခိဉ်ဗဲဉ်ဖဲခိဉ်ဒိတဘုဉ်ညါန့ဉ်လီာ်. သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရုာ်အထံဆာကီာ်ဆာအံ အိဉ်သဘျးလိာ်အသးဒီးကရုဉ်န့ဉ်ကီာ်စဲဉ်လမုာ်ထီဉ်ကလံစိးတကပု, မုာ်တြီာ်ကီာ်ရုဉ် (ယိဉ်လိာ်တံာ်မုာ်တံာ်ခုဉ်ကရုာ်) ဖဲမုာ်ထီဉ်တကပု, ဒီးပကိကီာ်ခိလမုာ်န့ဉ်တကပုန့ဉ်လီာ်. သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရုာ်အံအကွီာ်ပု (ဟီဉ်ခိဉ်ဗဲဉ်ဖဲခိဉ်အလံအထီ) ခဲလကအိဉ်ဝဲဒဉ် (၁,၄၂၁, ၉၆၇ ကကွဲာ်) အ့ကံာ် လကညီပုထူလံဖိဒုသဝိခဲလက (၃၂၀) ဖျာဉ် အိဉ်ဆိးလအပူန့ဉ်လီာ်. သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရုာ်အံ အိဉ်စဲဘျးလိာ်အသးဒီးသီသံဉ်ပုဂီတံာ်မုာ်တံာ်ခုဉ်ကရုာ်လကရုဉ်န့ဉ်ကီာ်ဒီးယိဉ်လိာ်တံာ်မုာ်တံာ်ခုဉ်ကရုာ်လမုာ်တြီာ်ကီာ်ရုဉ်, ဒ်ပစံးတံာ်အသိး သီသံဉ်ခိဉ်ဒီးပုဂီခိဉ်လအမ့ာ်တံာ်သုတံာ်ပုဒီးတံာ်ဒုဉ်တံာ်ထုကစာ်သကံာ်လိာ်သးအလီာ်န့ဉ်လီာ်.

သီသံဉ်တီအူပှုထူလံဖိကရါအတါဂဲလိတ်တါဆါကတီပနိ

၂၀၁၈

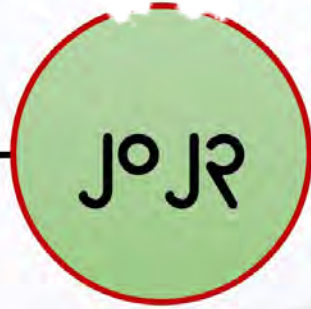
တီအူကီရ်ခိဉ်နါ၊ ကညိဂံခိဉ်ထံးကမျါ ကရ၊ တါဘူဉ်တါဘါ ခိဉ်နါဒီးလိတ်ကဝါပှုတ တသ့ဉ်တဖဉ်စးထီဉ် တာဉ်ပိဉ်ဒီးကူဉ်ထီဉ်ဖး လိသကိးစုလိဆိတ် ဖံးတါမရဲဉ်ကျဲလတါ ကဒုးအိဉ်ထီဉ်သီသံဉ် တီအူပှုထူလံဖိကရါ.

၂၀၁၉

တါကူဉ်လိတ်တာဉ်ပိဉ်ဒီးတါပတ် ပနိဉ်သကိးမံလအမုာ် **“သီသံဉ်တီအူပှုထူလံက ရါ”** ဝံအလိတ်ခံတါဒုးအိဉ် ထီဉ်ကမံးတံဉ်ရဲဉ်ကျဲတါတဖု လအပဉ်ယုာ်ဒီးကမံးတံဉ်ဖိ (၂၉) ဂ. တါကွဲးဒုးအိဉ် ထီဉ်ကရါအတါထံဉ်စိဒီးတါ ပညိဉ်ဖိတာဉ်, တါပျံထံသမံ သမိးဒီးပတ်ဂါပတ်ကျဲကဟီဉ် ခိဉ်မံးဖံးခိဉ်အဆါသလိ, ဒီး တါဆိလိတ်လိတ်ဟူးတါဂဲလိတ် လအရူဒိဉ်သ့ဉ်တဖဉ်.

၂၀၂၀

တါလိယိထံယုသ့ဉ်ညါမ လိတ်ဒီးထာဖိဉ်ကူပှုထူ လံဖိတါသိဉ်တါသိတ်ဘျာ ဘဉ်ထွဲဒီးတါပဆုရဲဉ်ကျဲ ကီ, ခိဉ်ယူနုဆဉ်, တါမံ လတ်ဆဉ်ဖိကီဖိ, ဒီးတါဒုဉ် တါထူဒီးတါစံဉ်စိတဲစိအ လိတ်အကျဲသ့ဉ်တဖဉ် လတါ ကွဲးဒုးအိဉ်ထီဉ်သီသံဉ်တီအူ ပှုထူလံဖိကရါတါဘျာ မိဉ်ပျံအဂီ.

တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဒုးအိၣ်ထီၣ် သီသံၣ်တီၤအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ် တၢ်အိၣ်ဖျိၣ်ဒိၣ်အဆိကတၢ် တဘျီဖဲမိၤသ့အကီၢ်ဒီးတက တီၢ်ယီ သီသံၣ်တီၤအူပုၤထူလံၤ ဖိကရၢၢ်တူၢ်လိာ်ဝဲဒၣ်ခ့ၣ် အဲၣ်ယုၣ်လီၤခၢၣ်သးဟီၣ် ခိၣ်ကပံာ်ကမံးတံာ်အတၢ် ဟ့ၣ်လီၤပုၤထူလံၤဖိအ “ကီၢ် ” လံာ်အုၣ်သးအမူးဒီးမ့ၢ်တၢ် ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအဆိကတၢ်တဘျီ လၢခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်စံာ်စိၤန့ၣ်တၢ် မၤနီၣ်မၤယါအပူၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဒုးအိၣ်ထီၣ်သီ သံၣ်တီၤအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ် တၢ်အိၣ်ဖျိၣ်ဒိၣ် (၂) ဘျီတ ဘျီဖဲကီၢ်သ့အန့ၣ်လီၤ. တၢ်စး ထီၣ်ကွဲးဒုးအိၣ်ထီၣ်သီသံၣ် တီၤအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်တၢ်ဘျီ မိၢ်ပုၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၤမၤတၢ် ယိထံယုၣ်ညါဘၣ်ထွဲဒီး ကညီပုၤထူလံၤဖိအတၢ်သ့တူၢ် န့ၢ်ခိၣ်ကဲ, တၢ်ဒီးသးဒီး တၢ် ယုၣ်လီၤဘျီလီၤတၢ်ကသုၣ်က သံးတၢ်ဆိတလဲဖဲစိၤတ့ၢ်အကီၢ် (ကီၢ်ထံမူဆ့) န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကွဲးဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ် သီသံၣ်တီၤအူပုၤထူလံၤဖိက ရၢၢ်တၢ်ဘျီမိၢ်ပုၤပတြိာ်ဝံၤအ လီၢ်ခံ, တၢ်လီၤဟ့ၣ်တၢ်သ့ၣ် ညါန့ၢ်ဟံာ်ဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဘျီ မိၢ်ပုၤဆူလီၢ်ကဝီၤကမ့ၢ် အသိးအကျါ, ဒီးတၢ်မၤတၢ် ကူၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်ဒီးတၢ်လီၤ ထၢထံဖိကီၢ်ဖိကမ့ၢ်တၢ်ဘၣ် သးခိၣ်ဖျိတၢ်ဆဲးလီၤမံၤဖဲပနီၣ် လၢတၢ်ဟံာ်ကၢ်ဟံာ်ကျဲၤကွဲး တၢ်ဘျီမိၢ်ပုၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၂၀၁၈ နှစ်

စုကဝဲတော်ဘဉ်ကံဂှ်၊ ထံလီၤကီၢ်ပူၤတၢ်ဒုးတၢ်ယၤ၊
 ဒီးတၢ်ယုၢ်မံၤဖျါးလၢကညီပူၤထူလံၤဖိဖဲတီၢ်အူကီၢ်ရၢၣ်ဘဉ်
 ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်လဲၤခိဖျါအနံၣ် (၇၀) ဘျဲၣ်အတီၢ်ပူၤအံၤ ဒုးအိၣ်
 ထီၣ်တၢ်သျှၣ်လီၤဘျံးသးလီၤဘျါ၊ တၢ်ဘဉ်မိၣ်ဘဉ်မး၊ ဒီး
 တၢ်တတၢ်တနါဖးဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ၊ ဒ်န့ၣ်အသိး၊ ခိဖျါ
 တၢ်တတၢ်တနါလၢထးသ့ၣ်တဖၣ်အယံၤ၊ ကညီပူၤထူလံၤ
 ဖိလုၢ်လၢထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ၊ သ့ၣ်ပှၢ်ဝၣ်ပှၢ်၊ ဒီးတၢ်မူ
 တၢ်မဲအါမဲအါကလုာ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်မဲလၢဆၢၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအရူ
 ဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိး အိၣ်လၢတၢ်ကီၢ်တၢ်ဂီၤဒီးတၢ်ဟးဂှ်ဟး
 ဂီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ၊ လၢတၢ်ခိၣ်ဆၢလဲၤခိဖျါဒီးတၢ်သျှၣ်ထီၣ်က့ၤနီၢ်
 ကစၢ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤသးခွဲးယၢ်လၢတၢ်ပတၢ်ပြးဒီး တၢ်သ
 အက့ၤမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲးဒီးဟီၣ်ကဝီၤအ
 ဂီၢ်၊ ဖဲ (၂၀၁၈) နံၣ်အတီၢ်ပူၤ၊ တီၢ်အူကီၢ်ရၢၣ်ခိၣ်န့ၣ်၊ ကညီ
 ကံၢ်ခိၣ်ထံးကမ့ၢ်ကရၢ၊ လီၢ်ကဝီၤပူၤတတၢ်ဒီးတၢ်ဘျုးတၢ်ဘါ
 ခိၣ်န့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ် စးထီၣ်တၢ်ပိၣ်ဒီးကူၣ်ထီၣ်ဖးလီၤသကိး
 စုလီၤဆိတၢ်ဖဲးတၢ်မၤအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ လၢတၢ်ကဒုးအိၣ်
 ထီၣ်ဝဲဒၣ် **“သီသံၣ်တီၢ်အူပူၤထူလံၤဖိကရၢ”** အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ၊
 ဖဲတနံၣ်ယီၤအတီၢ်ပူၤန့ၣ်၊ တီၢ်အူကီၢ်ရၢၣ်ခိၣ်န့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်ရဲၣ်
 ကျဲၤမဲဝဲဒၣ်တၢ်ကူၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ် ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်နီၤဘဉ်ထွဲ
 ဒီး တၢ်ဒီးသအဒီးမၤဆူၣ်ထီၣ်က့ၤမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုအကီၢ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်
 ကျဲၤဖဲထီၣ်လွံၢ်ဝါကမ့ၢ်တီၤထီၣ်ကွီၤ၊ ပၤထံးကဝီၤ၊ ထီတထူၣ်
 ကီၢ်ဆၢၣ်၊ တီၢ်အူကီၢ်ရၢၣ်ပူၤန့ၣ်လီၤ၊ ဖဲတၢ်ကူၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်ဒီး
 တၢ်ဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်နီၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတဘျီညါအံၤအပူၤ၊ တၢ်ကွဲ
 မှၢ်စ့ၢ်ကိးယိၣ်လိာ်တၢ်မှၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢ၊ မုၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရၢၣ်ခိၣ်
 န့ၣ် ယုာ်ဒီးကရၢၣ်နံၣ်ခိၣ်န့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ် လၢကဟဲဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်
 နီၤအဝဲသ့ၣ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢတၢ်ဒီးသအက့ၤမိၢ်ပၢ်ဖဲဖုအကီၢ်
 ဒီးတၢ်မၤဆူၣ်ထီၣ်က့ၤတၢ်မၤသကိးတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ။

၂၀၂၀ နှစ်

လတ်ကွေးဒူးအိုင်ထိပ်သီသံတီအူပုထူလံဖိကရားအတ်ဘျာမိပု၊ ဒ်အမ္ဗ်ခိတ်တယတ်တံလိတ်နီနီတခါတံပတ် ပြးဒီးတံပဆုလီကုသးအဂီ၊ ၆ (၂၀၂၀) နှစ်အတီပူန့ၣ် တံစးထိတ်လီမတ်ပိထံဃုသ့ၣ်ညါ ဒီးတံမလီတံကုပု ထူလံဖိတံသိတ်တံသီတံဘျာ ဒီးတံပဆုရဲၣ်ကျဲကုကီ၊ န့ဆတ်တံအိတ်ယာ၊ တံမံလတ်ဆတ်ဖိကီဖိဒီးလုာ်လုာ်ထူသန့ဒီး တံဆဲးတံလသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီ၊ ဒ်န့ၣ်အသိး၊ တံလီမတ်ကီးတံပိထံဃုသ့ၣ်ညါဒီးဆဲးလီမံမနီၣ်မယါကုပုထူလံဖိ တံၣ်တံထူ ဒီးတံစံၣ်စိတ်စိတ်အလီအကျဲလအရ့ဒိတ် ဒီးတံဆဲးတံလသံကျဲပိးလီဒ်အမ္ဗ် ကျိတ်ဒီးမိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီ။

၂၀၂၁ နှစ်

ဖဲလါမာ်ရှး (၂၀၂၁) နှစ်အတီပူန့ၣ်, လာစုလီယုာ်တၢ်သးတဖျၢၣ်ဃီ, တၢ်ပာ်ပနီၣ်လီၤက့ၤပုၤထူလံၤဖိအတၢ်မ့ၢ်တၢ်, ဒီးတၢ်မလၢထီၣ်ပျဲထီၣ်က့ၤပုၤထူလံၤဖိအတၢ်ထံၣ်စိအဂီၢ်, တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်သီသံၣ်တီအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်တၢ်အိၣ်ဖျိၣ်ဒိၣ်အဆိကတၢ်တဘျီ ဖဲမိသ့အကီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်အိၣ်ဖျိၣ်ဒိၣ်အဆိကတၢ်တဘျီ, သီသံၣ်တီအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်တၢ်လိာ်ဝဲဒၣ်ခ့ၣ်အဲၣ်ယုၢ်လီၤခၢၣ်သးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ကမံးတံာ်အတၢ်ဟ့ၣ်လီၤပုၤထူလံၤဖိအ “ကီၢ်” လံာ်အုၣ်သးအမူး ဒီးမ့ၢ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအဆိကတၢ်တဘျီလၢခ့ၣ်အဲၣ်ယုၢ်စံၣ်စိန့ၣ်တၢ်မနီၣ်မယါအပူန့ၣ်လီၤ. ဖဲမူးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအဆိကတၢ်တဘျီ, လီၤခၢၣ်သးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ကမံးတံာ်ဟ့ၣ်လီၤကီၢ်လံာ်အုၣ်သးခဲလၢာ် (၅) ဘ့ၣ်, တီအူကီၢ်ရ့ၣ်တခီဒီးန့ၢ်ကီၢ်အလံာ်အုၣ်သး (၄) ဘ့ၣ် ဒီးမ့ၢ်လၢမ့ၢ်တြီၢ်ကီၢ်ရ့ၣ်လၢယိၣ်လိာ်တၢ်မုာ်တၢ်ခုၣ်ကရၢၢ်တခီ ဒီးန့ၢ်ဘၣ်ကီၢ်အလံာ်အုၣ်သး (၁) ဘ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲမူးတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤခဲခါလၢာ်အပူ, ပုၤထူလံၤဖိအုၣ်အထာလၢအိၣ်ဆိးဖဲသီသံၣ်တီအူကီၢ်ရ့ၣ်ဒ်အမ့ၢ် ကညီဝါ, က့ၤဘါ, ပကူ, မိန့ၢ်ပုၤ, မိပုၤ, ဘျဲ, ယုာ်ဒီးကညီပုၤထူလံၤဖိလၢတၢ်လီၤအဂၤသ့ၣ်တဖၣ် ဖဲပာ်ယုာ်ပာ်ဂီၢ်လၢတၢ်သးတဖျၢၣ်ဃီအပူန့ၣ်လီၤ. တနံၣ်ဃီအတီပူန့ၣ်, ကမံးတံာ်ရဲၣ်ကျဲၤတၢ်တဖုအံၤ ဒုးအိၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကီးကရၢၢ်မတၢ်သ့ၣ်တဖၣ် လၢတၢ်ကမၤဖျါထီၣ်က့ၤသီသံၣ်တီအူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢပျီပူသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၂၀၂၂ နှစ်

ဖဲလါဒ်ဝဲဘာဉ် (၂၀၂၂) နှစ်အတီပူန့ဉ်, ကမံးတံာ်ရဲဉ်ကျဲတံာ်ဒီးတီအူကီာ်ရုဉ်ခိဉ်န့ဉ်သ့ဉ်တဖဉ် ရဲဉ်ကျဲဒုးအိဉ်ထီဉ်ဝဲဒုဉ်သီသံဉ်တီအူပူထူလံဖဲကရုာ်တံာ်အိဉ်ဖိဉ်ဒိဉ် (၂) ဘျီတဘျီ ဖဲကီာ်သ့ဒုးန့ဉ်လီၤ. ဖဲန့ဉ်အဝဲန့ဉ်အဆာကတီာ်, လာတံာ်ကူဉ်လိာ်တၢဉ်ပိဉ်ဒီးတံာ်ဟ့ဉ်ထီဉ်တံာ်ဂ့ဉ်တံာ်ကျိလၢတံာ်ဒီးန့ဉ်အီၤလၢပူထူလံဖဲအသိးအကျါအိဉ်ဝဲအသိး, တံာ်စးထီဉ်ကွဲးဒုးအိဉ်ထီဉ်သီသံဉ်တီအူပူထူလံဖဲကရုာ်တံာ်ဘျီမိာ်ပုဉ်န့ဉ်လီၤ. ဒိဖျိတံာ်ကသ့ဉ်ကသံးတံာ်ဆိတလဲ မ့ဉ်တံာ်တၢတံာ်ဖးဒိဉ်တခါလၢပူကူပူကညီဒီးန့ဉ်ဆၢဉ်တံာ်မူတတၢအဖိခိဉ်အပိ, တံာ်လီၤမၤတံာ်ပိထံဃုသ့ဉ်ညါဘဉ်ထွဲဒီး ပူထူလံဖဲတံာ်သ့တူဉ်န့ဉ်ခိဉ်ကဲဖဲစီၤတ့ဒုးကီာ် (ကီာ်ထံမူဆံ) လၢကကဲထီဉ်တံာ်မၤလိန့ဉ်တံာ်နီဉ်နီဉ်လၢပူထူလံဖဲအတံာ်လဲဒိဖျိဒီးတံာ်မၤကျဲခိဉ်သ့ဉ်လၢတံာ်ခိဉ်ဆၢဒီးလဲဒိဖျိက့တံာ်ကသ့ဉ်ကသံးတံာ်တတၢတနါအိဉ်ဒဲလဲဉ်အဂ့ဉ်န့ဉ်လီၤ.

၂၀၂၃ နှစ်

လစုလီလှိုင်တင်္ဂါလိင်တပုလီအပူ၊ သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရါတင်္ဂါတျာမိပျာပတြိအံ၊ တင်္ဂါကွဲးဒုးအိဉ်ထီဉ်အီဝဲဒဉ်ဖဲ (၂၀၂၃) နှိအတီပူန့ဉ်လီ၊ ဖဲတင်္ဂါကွဲးဒုးအိဉ်ထီဉ်တင်္ဂါတျာမိပျာပတြိဝဲအလီခံ၊ သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရါကမံးတံဉ်ရဲဉ်ကျဲတင်္ဂါ ယုဉ်ဒီးကရါမတင်္ဂါသ့ဉ်တဖဉ် လီဟ့ဉ်တင်္ဂါသ့ဉ်ညါနံပာဒီးမတင်္ဂါကူဉ်လိဉ်တဉ်ပိဉ်ဘဉ်ထွဲဒီးတင်္ဂါတျာမိပျာဒီးတင်္ဂါဂွံတင်္ဂါဝီလအိဉ်ကွဲးလီအသးဖဲ တင်္ဂါတျာမိပျာပုသ့ဉ်တဖဉ် ဒီးတင်္ဂါလီထာဝဲဒဉ်ထံဖိကီဖိလအအိဉ်ဆိးဖဲသီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရါအတင်္ဂါဘဉ်သး ဒီဖျိတင်္ဂါဒီးန့ဉ်တင်္ဂါဆဲးလီမဲဖဲပနီဉ်လအတင်္ဂါကဟ်ကင်္ဂါဟ်ကျဲကျဲတင်္ဂါတျာမိပျာတဘုဉ်အံအကီန့ဉ်လီ၊ ဒ်တင်္ဂါဆီလီပင်လီတင်္ဂါဆကတီအိဉ်ဝဲအသိး၊ တင်္ဂါဖဲတင်္ဂါမအတင်္ဂါရဲဉ်တင်္ဂါကျဲလအတင်္ဂါစးထီဉ်ဒုးလိဉ်ထီဉ်ဖးထီဉ်တုာလံအီအံတင်္ဂါမဝဲအီဖဲလါယူ (၂၀၂၄) နှိအတီပူဒီး မှာတုာယီဖဲလါဒိဉ်ဖဲဘဉ် (၂၀၂၄) နှိအတီပူန့ဉ်၊ ဒ်ဖိးသဲစးတင်္ဂါမကျဲဒီးတင်္ဂါပင်ပနီဉ်အိဉ်ဝဲအသိး တင်္ဂါကဘိးဘဉ်သါလီက့သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရါဒ်အမ့ဉ် ပုထူလံဖိမိပင်ဖဲဟီဉ်ကဝီတင်္ဂါန့ဉ်သါအလီတခါအသိး လအဟီဉ်ခိဉ်ဒီတဘုဉ်ညါန့ဉ်လီ၊ တကတီပီ တင်္ဂါကဒုးအိဉ်ထီဉ်ဒီးသ့ဉ်ထီဉ်ဆီလီက့သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရါတင်္ဂါပတင်္ဂါပြဲအကွဲးအဂီလီတင်္ဂါလီဆဲး ဒ်ဖိးသဲစးတင်္ဂါပင်ပနီဉ်ဘျီဉ်ဒိဉ်တင်္ဂါအိဉ်ဖျိဉ်ဒိဉ်(General Assembly) အကွဲးအဂီအိဉ်ဝဲအသိး ဒီးဘျီဉ်ဒိဉ်ကရဖိသ့ဉ်တဖဉ် ကမ့ဉ်ဝဲလီကဝီပုထူလံဖိဒီးပုတတ၊ ခုဉ်အဲဉ်ယုဉ်၊ ဒီးကညီပုပတီမိကရါ (ဂံခိဉ်ထံးကမ့ဉ်ကရါ) ခဉ်စးသ့ဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီ။

တၢ်ပၢ်ပနီၣ်လီၤဆိဒီးတၢ်လီၤသးစဲ ဘၣ်ထွဲဒီးသီသံၣ်တီၣ်အူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်

သီသံၣ်တီၣ်အူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်အံၤ အိၣ်လၢအိၣ်ပျဲဒီးကညီတၢ်ဆဲးတၢ်လၢတၢ်န့ၢ်သၢအလီၢ်အကျဲ ဒီးတၢ်မူအါကလုာ် သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. နပစံးတၢ်အသိး ကစၢ်ကလိၣ်အမ့ၢ်သီသံၣ်ခိၣ်, ပွၤဂီၢ်ခိၣ်, ပွၤဟံၣ်ခိၣ် (နီၢ်ဘုၣ်ဘီတၢ်ထုကဖၣ်ကစၢ်), ကစၢ်ဒိၣ်, ကစၢ်ကံကူး, ထံရူခိၣ်, ဃံၣ်ယုဒိပျဲပုၤတၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်ပုၤ, ဖံသုခိၣ်, ဘီမုၢ်ခိၣ်, လီၤစမိၣ်ခိၣ်, လူထိခိၣ်, ဒီးပနၢ်စိခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်ဘူၣ်တၢ်ဘါ, တၢ်ဆဲးတၢ်လၢဒီးတၢ်စံၣ်စိတဲစိအလီၢ်အကျဲသ့ၣ်တဖၣ်လၢကညီပုၤ ထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ထံကျိထံကွၢ်လၢအရ့ဒိၣ်ဒ်အမ့ၢ် ပြဲလိာ်ကျိ (ကီၤလိာ်ကျိ), ဒုလိာ်ကျိ, ယီၤလိာ်ကျိ, ကျၢၤလိာ်ကျိ, ဖျၢၤလိာ်ကျိ, ပရီၤလိာ်ကိ, ဒီးက့ၤခွီလိာ်ကျိ သ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်ဟဲယွၤလီၤလၢကရၢၢ်အံၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်မံၤလၢဆၣ်ဖိ ကီၢ်ဖိအမ့ၢ်ဘီသိၣ်, တၢ်ဘီနၢၤ, မဲးတဲးလဲးမံၤ, ကျိၣ်မံၤ, ပနၢ်မံၤ, တၢ်ဟံၣ်ပဒဲ, ထီၣ်အကလုာ်ကလုာ်သ့ၣ်တဖၣ် ဘၣ်တၢ် ထံၣ်န့ၢ်အီၤဖဲတီၣ်အူကီၢ်ရၣ်, သီသံၣ်တီၣ်အူပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်ပူၤစ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ.

ပျူထူလံဖိလၢအအိၣ်ဆိးဖဲသီသံၣ်တီအူပျူထူလံဖိကရၢ်ပူသ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်ပျူလၢအဒီသအဒီးရဲၣ်သဲကတီၤက့ၤအဝဲ
သ့ၣ်လုၢ်လၢ်ထူသန့ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ ဒီးန့ဆၢၣ်တၢ်မူတတၢ်လၢပျဲခဲအံၤတစီ ဗျုးဒီးဖိလံၤကဟဲလၢခံတစီသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်
လီၤ. မ့ၢ်တၢ်မူအါကလုာ်အဟံၣ်အပီတၢ်အိၣ်ကဒုအလီၢ်အကျဲတတီၤအမဲၣ်ညါ ဟီၣ်ခိၣ်မဲၣ်ဖံးခိၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲလါဟ့ၣ်အံၤ
ကဲထီၣ်တၢ်မၤစၢဖးဒိၣ်တခါလၢ တၢ်မၤလီၤကဆၢၣ်ဒီးမၤစၢလီၤကွံာ်တၢ်ကသ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆိတလဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. သီသံၣ်တီအူပျူ
ထူလံဖိကရၢ်အံၤ အုၣ်ကီၤက့ၤပျူထူလံဖိတၢ်သ့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ခွဲးယၢ်, မၤဆူၣ်ထီၣ်က့ၤလီၢ်ကဝီၤယုာ်ကတၢ်လုၢ်အိၣ်သး
သမူဒီးတၢ်အိၣ်က့ၤအီၤလၢ ဒီးမၤစၢလီၤကွံာ်တၢ်ဖျိၣ်တၢ်ယၢ်လၢကတီၢ်ယံာ်အဂီၢ်သ့ၣ်ဒုၣ်ဂ့ၤန့ၣ်လီၤ.

ပျူဟံၣ်ခိၣ် (နီၢ်ဘျုးတီၢ်ထုကဖၣ်ကစၢ်)

ဆဲးလၢတၢ်န့ၢ်သါ

ဒ်စီပီၢ်တၢ်မၤနီၣ်မၤယါအစီတဖၣ်
အစီအိၣ်ဝဲအသိး, တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထုၤဒီးတၢ်
ဆဲးတၢ်လၢအလီၢ်အကျဲအရၤဒိၣ်ဖဲသီသံၣ်
တီၢ်အူပုၤထုၤလံၤပူၤကရၢၢ်ပူၤအိၣ်အါတီၤ,
ဒ်ပစံးတၢ်အသိးထံကျိထံကွၢ်, တၢ်လုၢ်
တၢ်တြီၤ, ကစၢ်ကလိ, လိဒိၣ်, တၢ်ဒုတၢ်
ကွီ, ထံကိၢ်ထံခုၣ်အလီၢ်အကျဲ, ဒီးယုၣ်
ဒီးမိၢ်ပၢ်ဖံပုၤလၢပူၤတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်
အကျဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သူတၢ်ပျီၤဒီး
တၢ်ဒုၣ်တၢ်ထုၤတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲလၢအရၤဒိၣ်အ
ကျါတနီၤတခါပၣ်ယုၣ်ဝဲဒုၣ်ဒီး ကစၢ်ဒိၣ်,
ပျဲဟံၣ်ခိၣ် (နီၢ်ဘုၣ်ဘီတၢ်ထုၤကဖၣ်က
စၢ်), ကစၢ်ကံကူး, သီသံခိၣ်ဒီးပျီၤဂီၢ်ခိၣ်
သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲဒ်အံၤ
မ့ၢ်ကညီပုၤထုၤလံၤဖိအတၢ်ဆဲးတၢ်လၢတၢ်
န့ၢ်သါဖးဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လီၤ.

ကစားခို

ကစားခိုအံ့မုာ်ကစားလအမံ့ဟူသ်ဖျါ ဒီးမုာ်တံဆဲးတံလအရဒ်အလီတတီလကညီပုထူလံဖိသုာ်တဖာ်အ
 ကီန့ာ်လီ. ကစားခိုအံ့အိာ်သုာ်လီအသးဖဲပာထံးကဝီ, ထီတထုာ်ကီဆာ်, တီအူကီရုာ်အပူန့ာ်လီ. ဒ်မိာ်ပာ်ဖဲသုာ်
 တဖာ်အတံာ်တဲယုးဒးသုာ်ညါဖိလံသုာ်တဖာ်အိာ်ဝဲအသိး. ကစားခိုအံ့မုာ်တံဒုာ်တံထူအလီအကျဲတတီ လအဘာ်တံ
 သုာ်ညါစုာ်ကီးအီလအမုာ်ဖဲနီာ်ဖွဲာ်, ဒီးတံလအလီဆီဘာ်ထွဲဒီးကစားခိုအံ့တခိမုာ်ဝဲ အကွာ်အဂီတံအိာ်ဖျါလအလီကံာ်ဒ်သိး
 ပုကူပုကညီတဂအသိး ဖဲပမုာ်ကွာ်ထီာ်ဖဲပအိာ်တပူဂုတပူဂုအဆာကတီန့ာ်လီ. ဒ်န့ာ်အသိး, တံသုာ်တံပုလအလီ
 သးစဲဘာ်ထွဲဒီးကစားခိုအံ့ မိာ်ပာ်စံာ်ယဲာ်ဝဲဒ်လအ ပုတဂလံာ်လံာ်မုာ်ဟးဖျိုးဟးကမာ်ကျဲဖဲကစားခိုအံ့အလီဒီး မုာ်ထံာ်ဘာ်
 ဖုးထံကျိ, ထံပူ, ဒီးလံာ်ကအိတံလီာ်တံကျဲသုာ်တဖာ်နအဲာ်ဒီးလဲဒးနဲာ်ကွာ်ပုအဂုအဂဘာ်ဆာ် တံလီာ်တံကျဲအံ့သုာ်
 တဖာ်နတထံာ်န့ာ်အီလအဘာ်. တံသုာ်တံပုအလီအကျဲအံ့သုာ်တဖာ် တံဒးထံာ်ဒဲာ်ထဲပုလအတံအဲာ်ဒီးဒးထံာ်အီသုာ်
 တဖာ်ခါန့ာ်လီ. ဒ်လီာ်ကဝီပုထူလံဖိသုာ်တဖာ်အတံာ်ပာ်ဖျါအဖီခိာ်အိာ်ဝဲအသိး, ကစားခိုအံ့ထူမိာ်ပုာ်စုမိာ်ပုာ်ဟဲကွာ်က
 ဒါကွာ်တဘျီဘျီန့ာ်လီ. လအပုလီကဝီဖိသုာ်
 တဖာ်အဂီ, ကစားခိုအံ့ဟ့ာ်အဝဲသုာ်တံဘျး
 တံဖျိာ်အါမံ့ အကျါတနီ ပာ်ယုာ်ဒီးတံအိာ်
 တံအီဒ်အမုာ်တံဖျိတံသုာ်, တံဒီးတံလုာ်,
 ကသံာ်သုာ်ဂံာ်ဝဲစဲ, ဟံာ်ယီတံသုာ်ထီာ်ဘျီ
 ထီာ်ပီးလီ, ဒီးတံမံလံာ်ဆာ်ဖဲကီာ်ဖိလအတံ
 ဆဲးအိာ်ခးအိာ်အီသုာ်တဖာ်န့ာ်လီ. ကစား
 အဖီခိာ်အံ့ဟီာ်ခိာ်ညာ်ထုာ်အထူးအစီဂုဒ်
 မးလအတံသုာ်အိာ်ဖျးအိာ်အဂီဘာ်ဆာ်, မုမုာ်
 ဖဲကစားခိုအံ့အိာ်ထံးတလီာ်တနီနီန့ာ် ဟီာ်
 ခိာ်ညာ်ထုာ်အထူးအစီတဂုလအတံသုာ်တံ
 ဖျးအဂီဘာ်. လအလီကဝီကညီပုထူလံဖိ
 သုာ်တဖာ်အဂီ မုာ်တံစီတံဆဲးဒီးတံသုာ်
 ပုအလီအကျဲတတီ လအတံကဘာ်ယုးယီာ်
 ဟဲကဲ, ဟ့ာ်လအဟ့ာ်ကဝီ, ဟဲပနီာ်ဒီးဒီသ
 ဒါကွာ်အီတုာ်လီတီလီန့ာ်လီ.

ကစားခို

ကစာကံကူးဒီးကစာပဲ့ဟံၣ်ခိၣ် (နီၣ်ဘုၣ်ဘီတၢ်ထုကဖၣ်ကစာ)

ပဲကညီပုၤထုလံၤဖိဖဲသီသံၣ်တီအူပုၤထုလံၤဖိကရၢၢ်သ့ၣ်တဖၣ် အိၣ်ဒီးတၢ်သူတၢ်ပျီဒီးတၢ်ဒုၣ်တၢ်ထုအလီၢ်အကျဲအါ တီအကျါ ကစာကံကူးဒီးကစာပဲ့ဟံၣ်ခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကီး မ့ၢ်စံၣ်စိၤန့ၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ်လၢအဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါဟံၣ် ပနီၣ် ဒီးဟံၣ်လုၢ်ပၤတၢ်လံၤအါလၢမိၢ်စိၤပၤဃၣ်လံၤလံၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်မ့ၢ်ဝါခိၣ်ပျီဝါခဲသ့ၣ်တဖၣ်တီၢ်နီၣ်ဖံးဃာ်ဒီးတဲယုၤဝဲအ သိး, ကစာကံကူးဒီးကစာပဲ့ဟံၣ်ခိၣ် (လၢအဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါအါအါဒၣ်တၢ်တက့ၢ်လၢနီၣ်ဘုၣ်ဘီတၢ်ထုကဖၣ်ကစာ) သ့ၣ် တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်စံၣ်စိၤန့ၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ်လၢအမံၤဟူသၣ်ဖျါဒီးလီၤသးစဲဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. လၢပဲကညီပုၤထုလံၤဖိဖဲသီသံၣ် တီအူပုၤထုလံၤဖိကရၢၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် ကစာကံကူးဒီးကစာပဲ့ဟံၣ်ခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်ဆဲးတၢ်လၢတၢ်န့ၢ်သိးသ့ၣ် လၢကပီတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ကစာပဲ့ဟံၣ်ခိၣ်အံၤ အကစိထီၣ်ထီၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်လွံၢ်ကထိယိးကယၢဒီးခံဆဲယဲာ် (၄,၈၂၅) ပုၣ် လၢပီၣ်လဲၣ်ထံဖံးခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ကစာကံကူးမ့ၢ်ကစာတဖျါလၢအဘၣ်တၢ်လုၢ်ဘၢအါပျဲမးဒီးသ့ၣ်ပျီဝဲပျီ ဘၣ် ဆၣ်မ့ၢ်လၢကစာပဲ့ဟံၣ်ခိၣ်တခါ မ့ၢ်လၢလုၢ်ဒီးတဖျါညါန့ၣ်လီၤ. ကစာပဲ့ဟံၣ်ခိၣ်လၢအဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါစ့ၢ်ကီးအါဒ်အမ့ၢ် နီၣ်ဘုၣ်ဘီတၢ်ထုကဖၣ်ကစာအံၤ မ့ၢ်တၢ်သူတၢ်ပျီအလီၢ်အကျဲတတီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်စံးဝဲဒၣ်လၢ နီၣ်ဘုၣ်ဘီမ့ၢ်ပုၤလၢအသုအပျီ တဂၤအယိ, တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲလၢအလဲတုၤအိၣ်ဆိးအလီၢ်န့ၣ် ဘုၤဇိဟုၤဇိမဲထီၣ်ဂုၤမး ဒီးတၢ်အိၣ်ကုၤအိၣ်ပျဲအိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. နုၤသဝီ လၢအအိၣ်ဘူးဒီးဒိၣ်ဖးခိၣ်ကစာသ့ၣ်တဖၣ် တုၤအခဲအံၤစံးဝဲဒၣ်လၢနီၣ်ဘုၣ်ဘီအကဒုကယီၢ်အဂီၢ်မ့ၢ်ဖျါထီၣ်လၢကစာလီၤန့ၣ် အဝဲသ့ၣ်မၤအိၣ်ဘုၤမၤအိၣ်ဟုၤန့ၣ်ဂုၤမးန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ဝါခိၣ်ပျီဝါခဲသ့ၣ်တဖၣ်စံၣ်ယဲာ်စ့ၢ်ကီးလၢ ပဲ့ဟံၣ်ခိၣ်လၢအမ့ၢ်နီၣ်ဘုၣ်ဘီတၢ် ထုကဖၣ်ကစာအံၤ မ့ၢ်ထုမိၢ်ပျီစ့မိၢ်ပျီယုၤဝဲဝါအလီၢ်အကျဲတတီၤန့ၣ်လီၤ.

သီသံဉ်ခိဉ်ဒီးပျီဂီခိဉ်

သီသံဉ်ခိဉ်ဒီးပျီဂီခိဉ် မ့ၢ်တၢ်ဒုဉ်တၢ်ထုဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢတၢ်န့ၢ်သါအလီၢ်ပံၤလၢတတီၤ ဖဲကီၢ်သူလုၤပူၤန့ၢ်လီၤ. လၢကညီပုၤထုလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်, ကစၢၢ်သီသံဉ်ခိဉ်ဒီးပျီဂီခိဉ်အံၤ မ့ၢ်ကစၢၢ်စီဆံၣ်လၢမ့ၢ်ယါဒီးတၢ်သူတၢ်ပျီအိဉ်ဆိးအလီၢ်အကျဲတတီၤန့ၢ်လီၤ. မ့ၢ်ဝါခိဉ်ပျီဝါမဲသ့ၣ်တဖၣ်စံးစ့ၢ်ကိးဝဲဒုဉ်လၢ ကစၢၢ်သီသံဉ်ခိဉ်ဒီးပျီဂီခိဉ်အံၤ မ့ၢ်ကညီဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ဟဲလိဉ်ထီဉ်ဖးထီဉ်ဒီးတၢ်လီၤစၢၤလီၤသ့ၣ်အလီၢ်တတီၤန့ၢ်လီၤ. ဒ်လုၢ်လၢ်ထုသန့တၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၢ်အိဉ်ဝဲအသိး, သီသံဉ်ခိဉ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်စီတၢ်ဆံၣ်အလီၢ်တတီၤအပိ ပုၤကညီဖိလၢအအိဉ်မူပျဲဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ဝါဒီးတၢ်တီတၢ်လိသ့ၣ်တဖၣ် တုၤမ့ၢ်အသံဝံၤအလီၢ်ခဲန့ၢ် က့ၤအိဉ်ဆိးဘဉ်က့ၤဝဲဖဲကစၢၢ်သီသံဉ် ပျဲဒီးတၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုဉ်, တၢ်သူဉ်မံသးမ့ၢ်ဒီးတၢ်သူဉ်ခုသးခုအပူၤန့ၢ်လီၤ.

သီသံခိန်

ပျိုဂီခိန်အံတော်သွန်ညါစွာကီးအီလအမုာ်ကစာ်အထီကတော်တဖျာ်ဖဲကီ်သူလှပူန့ၣ်လီၤ. သီသံခိန်ဒီးပျိုဂီခိန်အံ မ့ၢ်ထံန့ၣ်ကွာ်ခံတော်လီၢ်တံၢ်ကျဲတတီၤလၢထံဖိကျိလၢအဆံဘျဲၣ်ဟဲၣ်ပာ်ထီၣ်ဒီးယျၢလီၤဆူတော်လီၢ်အဂၤတတီၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်ပစံးတော်အသိး, ထံကျိဖးဒိၣ်သၢဘိဒ်အမုာ်လၢဟ့ၣ်လိာ်ကျိ, လဲလိာ်ကျိ, ဒီးကဘျဲၣ်လိာ်ကျိသ့ၣ်တဖၣ် ဒီးမ့ၢ်လၢပျိုဂီခိန်တကပၤတခီ ထံကျိဖးဒိၣ်အထံန့ၣ်ကွာ်ခံလၢအက့ၤလီၤဆူတီၤအူကီၢ်ရ့ၣ်တကကပၤတခီမ့ၢ်ဝဲ ယိလိာ်ကျိဒီးခုံးလိာ်ကျိသ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တော်သူတော်ပျိုဒီးကညီသ့ၣ်ကုသးပျၢလၢပျၢလၢအမဲာ်ထံၣ်ဒီးဝံလၢအမံၤဟူသ့ၣ်ပျၢဒ်အမုာ်ဖုမိၣ်တီၢ်, ဖုကတၢ်, ဒီးဖုထိးမဲာ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဆိးအလီၢ်အကျဲစွာကီးန့ၣ်လီၤ.

ဒ်ပျၢသ့ၣ်ကုသးပျၢအတၢ်တဲယုာ်ဝဲအသိး, လၢညါထီၣ်ဒိၣ်လဲၤထီၣ်လိးက့ၤတၢ်အသ့ (ဟ့ၣ်တၢ်ခိတၢ်သ့) လၢညၣ်အမဲာ်ချံတနံၣ်တဘျီဆူသစာ်သီသံခိန်န့ၣ်လီၤ. ထီၣ်ဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လဲၤဟံးန့ၢ်ညၣ်မဲာ်ချံလၢပီၣ်လဲၣ်ပူ ဒီးလဲၤထီၣ်ဆူကစာ်သီသံခိန် ဒီးယျၢဝးတရံးဝဲဒၣ်ကစာ်လၢအအိၣ်ဆီလီၤအသးဝးတရံးသီသံခိန်တဖျာ်သၢဝီစုာ်စုာ် တုၤအတုၤထီၣ်ထီၣ်ဘးလၢတၢ်သူတၢ်ပျၢကစာ်လၢအမုာ်သီသံခိန်န့ၣ်လီၤ. ဖဲထီၣ်ဒိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤဟ့ၣ်တၢ်ခိတၢ်သ့ဒီးမၤဘျဲၣ်မၤတီၢ်တၢ်ဖဲကစာ်သီသံခိန်အံၤဝဲအလီၢ်ခံ က့ၤယုၤကဒါက့ၤဆူအလီၢ်အကျဲစုာ်စုာ်န့ၣ်လီၤ.

သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရုာ်အတံဒိဘဉ်သလဉ် လာဟီဉ်ခိဉ်ဘီမုာ်ပတီာ်

ကတီာ်အံပမူဖျဉ်တံမူတတလတံသုဉ်ညါအီဖ်
အမုာ်နီဉ်ဝံခံတခါ လာအကယာ်ဒီးဆိဉ်ထွဲက့တံမူတံမဲ
ခဲလံာ်အတံအိဉ်စံဉ်အိဉ်ကျာဒီးတံအိဉ်မုာ်ဆိးဟးအံ၊ က့
ဆဉ်မဲာ်တံလံဒီးတံဆိဉ်သနံဒီးတံတတံအါမံအါကလုာ်
လာအလိဉ်ဘဉ်ပဝဲပုကုပုကညီအတံပာ်ဖျဉ်မသကိး
တံတပုယီ လတံကယုဉ်လီဘျါလီကွံာ်တံဂုာ်ကီသုဉ်
တဖဉ်အဂီုန့ဉ်လီ၊ တံတတံအခိဉ်သုဉ် (၃) မံသက
တြုလာအဘျးစဲလိာ်အသးတခါဒီးတခါဒ်အမုာ်တံဘဉ်အ
ဘဉ်သီ၊ တံမူတံမဲအါမံအါကလုာ်လာတံဘဉ်ယိဉ်အိဉ်
လာအစာကလီတုာ်ကွံာ်၊ ဒီးတံကသုဉ်ကသံးတံဆိတ
လဲသုဉ်တဖဉ်အံ၊ မုာ်ဟီဉ်ခိဉ်ဒိဘုဉ်အတံကိာ်တံဂီဒီးတံ
လီဘဉ်ယိဉ်နီာ်နီာ်တခါန့ဉ်လီ၊

လာတံယုဉ်လီဘျါလီကွံာ်ဟီဉ်ခိဉ်ဒိဘုဉ်န့ဆဉ်
တံတတံတနါဘျးစဲဒ်အံသုဉ်တဖဉ်အဂီု၊ ကညီပုထူ
လံဖိဖဲသီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရုာ်သုဉ်တဖဉ် မုာ်နီဉ်ဝံ
ခံလာအရုဒိဉ်သုဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီ၊ ဒ်ပစံးတံအသိးတံဒီးသ
ဒါက့အဝဲသုဉ်မိာ်ပာ်ဖိအကီာ် “**ကီာ်**”， တံသံဉ်ခွဲဉ်ကတီာ်
က့တံမံလံာ်ဆဉ်ဖိကီာ်ဖိခိဖျိတံဒုးအိဉ်ထီဉ်ပုတတသုဉ်ပု၊
သုဉ်ပုာ်ပုက့၊ ပုပုတံမံလံာ်ဆဉ်ဖိကီာ်ဖိသုဉ်ပု၊ တံဒီး
သဒါကတံကတီာ်က့ထံနံကွံာ်ခံဟီဉ်ကဝီသုဉ်တဖဉ်အံ၊
မုာ်တံယုဉ်လီဘျါလီအစာအနီာ်အသံးတခါ လာအမလ

ထိုင်ပွဲထိုင်ကွယ်ထံကီၢ်ဘီမုၢ်တဝါအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢအမ့ၢ် “န့ဆၢၣ်ခိၣ်တယၢ်တၢ်ယုၣ်လီၤဘျါလီၤအစၢ” လၢတၢ်ဒီသဒၢ, ပၤဆၢရဲၣ်ကျဲၤ, ဒီးတၢ်မၤဂ့ၤထိုင်ကွၢ်န့ဆၢၣ်တၢ်မူတဝါဒ်ကျဲၤလၢအယုၣ်ကၢအသိး လၢတၢ်ဘျၣ်လီၤကွံၣ်ခိၣ်ယၢၤန့ဆၢၣ်ဒီးပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။

“ကီၢ်” မ့ၢ်တၢ်မၤကျိၤကျဲၤသန့တခါလၢအဂံၢ်အိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးလၢကညီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အပုၤဂ့ၢ်ဝီ, ထူသန့တၢ်ဆဲးတၢ်လၢ, န့ဆၢၣ်ခိၣ်ယၢၤဒီးတၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်တၢ်ဟံၣ်လုၢ်ဟံၣ်ပုၤသ့ၣ်ဖၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. “ကီၢ်” အခိပညီလၢကညီကျိၣ်မ့ၢ် “ဟီၣ်ကဝီတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲ” မ့တမ့ၢ် “ထံကီၢ်” န့ၣ်လီၤ. လၢကီၢ်တဘျီအပူၤတၢ်လၢအပၣ်ယုၣ်ဒ်အမ့ၢ်သ့ၣ်ပုၤ, ထံနိ, တၢ်စ့ၢ်တၢ်န့ၣ်ဒီးတၢ်န့ၣ်တၢ်ထူအလီၢ်အကျဲ, ဒီးပုၤထူလံၤဖိတၢ်ပတၢ်ပြးဒီးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်ဆီလီၤအကွၢ်အဂီၢ် ဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါထူလံၤကျိၤကျဲၤသန့သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ကီၢ်တၢ်ပတၢ်ပြးသန့အိၣ်ဝဲအသိး, လီၢ်ကဝီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အလီၢ်အိၣ်လၢ ကဘၣ်ကွၢ်ထွဲကဟုကယၢ်ကွၢ်ဒီးတၢ်လၢအိၣ်လၢကီၢ်ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်ခဲလၢန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ဂ့ၢ်ဒ်အံၤအယံ, ကီၢ်မ့ၢ်ဟီၣ်ကဝီတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲ, တၢ်ပတၢ်ပြးသန့, ဒီးတၢ်ပၤဆၢရဲၣ်ကျဲၤကျဲၤန့ဆၢၣ်ခိၣ်ယၢၤလၢကညီပုၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

စးထီၣ်လၢတၢ်ဂဲၤစံးဂဲၤကတိၤ, ကူၣ်လိၣ်တၢ်ပိၣ်, ဒီးထီၣ်ယုၤထီၣ်ဖိးလိၣ်သးလၢတၢ်ဆီလီၤဟံၣ်လီၢ်တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢတၢ်ဒီသဒၢကွၢ်မိၢ်ပၢ်ဖဲဖုအဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲၤလၢအဘၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါအိၣ်အမ့ၢ် “ဟီၣ်ကဝီလၢအလၢပုၤဒီးတၢ်မူတၢ်ဝဲ” ဝဲ (၂၀၂၉) နံၣ်အတီၢ်ပုၤလံၤလံၤ, တၢ်မၤမူမၤဂဲၤဒီးလီၤထီၣ်မၤနီၣ်မၤယါကွၢ်ပုၤထူလံၤဖိအ “ကီၢ်” ဝဲသီသံၣ်တီအုပုၤထူလံၤဖိကရၢၢ်ပုၤအိၣ်တၢ်လံ (၂၃) ဘၣ်လံ ဒီးလၢအကျိၢ်ကီၢ် (၄) ဘၣ်အံၤ ဒီးန့ၢ်ဘၣ်လီၢ်ခၢၣ်သးခ့ၣ်အဲၣ်ယုၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်ကမံးတံၢ်အလံၢ်အုၣ်သး ဝဲလါအုၣ်ဖြၣ် (၂၀၂၂) နံၣ်အတီၢ်ပုၤန့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်ဒီသးဒီးတၢ်ခိၣ်ဆၢကွၢ်တၢ်ကသ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲတၢ်တတၢ်နါလၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘၣ်ဘၣ်ကွၢ်ဆၢၣ်မဲၣ်အီၤလၢမ့ၢ်မဆါတနံၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်, နီၢ်ခိၣ်တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူလၢကညီပုၤထူလံၤဖိ ဝဲသီသံၣ်တီအုပုၤထူလံၤဖိစိၣ်မူစိၣ်ဂဲၤဒီးမူ

၂ <https://www.iucn.org/our-work/nature-based-solutions>

ထွဲမထွဲတုၤလံအီၤအမ့ၢ်နံၤထီၣ်တုၤသ့ၣ်ကျဲၣ်ကျီၣ်တုၤလၢကုၤ ပူပုၤဖျါၤ ဖဲအမ့ၢ်မံၤအံး, မံၤကူး, တုၢ်ရၣ်, သဲး, တန့, တခိး, ဃီၤ, သယၢ်ဆံၣ်, သယၢ်ဆၢ, ပန့ၢ်, သဘျုၣ်, ခိဖံၣ် (ကၣ်ဖံၣ်), လၣ်ဖး, သၣ်ကဟံ, ပနီၣ်ကျဲ, သၣ်ဟီ, နဲးလၢအတလိၣ်တုၤကဘၣ်ဖဲးလီၤပျီၣ်သ့ၣ်ပုၤတုၤလီၢ်တုၤကျဲၣ်သ့ၣ် တဖၣ်အံၤ ငးအိၣ်ထီၣ်တုၤဘျူးတုၤဖျိၣ်အါမံၤအါကလၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲပစံးတုၤအသိး, တုၤဘျူးတုၤဖျိၣ်အါမံၤအါကလၣ်အက ဟုကယၢ်ဒီးငးအိၣ်ထီၣ်တုၤအိၣ်ကဒုအလီၢ်အကျဲလၢတုၤမံၤလၢဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအါကလၣ်အဂီၢ်, စိၣ်ကဖိထီၣ်ဒီးမၤဂ့ၤထီၣ် က့ၤန့ၣ်ဆၢတုၤမူတတုၤမၤဒီးတုၤလဲၤတရံးသးအကျိၤအကျဲ, မၤဂ့ၤထီၣ်က့ၤဟီၣ်ခိၣ်ညၣ်ထွၣ်ခိဖျိန့ၣ်ဆၢတုၤဟီၣ်ချါအုၣ်လၢ သ့ၣ်စိဝဲစိ, မၤဂ့ၤထီၣ်က့ၤထံနီၣ်တုၤအိၣ်ယၢ, ကၤယၢ်ဒီးမၤဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးက့ၤမုခိၣ်မုထံတုၤလဲၤတရံးသး, ဒီးမၤလီၤကဆၣ် (မၤစၢ်လီၤ) က့ၤတုၤကသ့ၣ်ကသံးတုၤဆိတလဲအသ ဟီၣ်ဒီးတုၤဒီးဘၣ်သလၣ် ခိဖျိစူးသဝံးယၢ်ကံၤသဝံဘၣ်အဘၣ်သီဖဲအမ့ၢ် ခဲၣ်ဘိၣ်ဒဲးအိးစဲးလၢအဆိၣ်သရူထီၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကလၢထီၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

နီၢ်ခိတုၤလုၢ်အိၣ်သးသမူလၢအဟံးန့ၢ်ခိၣ်တယၢ်လၢ န့ၣ်ဆၢတုၤသ့ၣ်တုၤဖျူးအကျိၤအကျဲဖဲအံၤ မၤလၢထီၣ်ပျဲထီၣ်လီၢ်ကဝီၤပုၤထူလံၤဖိတုၤအိၣ်ကူအီၤလၢ ဒီးဖၣ်ကပူတုၤလိၣ်ဘၣ်တဖၣ်အမဲၣ်ညါ, ကဲဘျူးကဲဖျိၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဘီမုၢ်ပတီၢ်, လီၤဆီဖၣ်လၢတုၤဂဲၤလီၢ်ယုၣ်လီၤဘျါလီၤကွံၣ်တုၤတတုၤဖဲအမ့ၢ်တုၤမူအါကလၣ်လၢတုၤဘၣ်ယိၣ်အိၣ်လၢအစၢၤကလီၤတူၣ်ကွံၣ် ဒီးတုၤကသ့ၣ်ကသံးတုၤဆိတလဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်ထွဲဒီးတုၤသံၣ်ခွဲၣ်ကတီၤက့ၤတုၤမူတုၤမဲအါမံၤအါကလၣ်, ဖဲပစံးတုၤအသိးတုၤလၢအပၣ်ယုၣ်ဖဲအမ့ၢ် ထီၣ်

ဖိလံဉ်ဖိ၊ ဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအဘျီၣ်အစ့ၤ၊ န့ၣ်ဖိညဉ်ဖိ၊ ဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအိၣ်လၢခိသ့အိၣ်လၢထံသ့၊ ဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိလၢအအီၣ်န့ၢ်၊ တၢ်ဒီးတၢ်လၢဉ်၊ သံဉ်ဖိဖိဖိ၊ ဒီးကသံဉ်သ့ၣ်ဂံၢ်ဝဉ်စဲ၊ သ့ၣ်ဖိဝဉ်ဖိ၊ ဒီးထံန့ၢ်ထံကျိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်၊ ဖဲသီသံဉ်တီအူပုထူလံၤဖိကရၢၢ်ပုၤ တၢ်ဒီးသအးအိၣ်ထီၣ်တၢ်လံၤတၢ်မံၤလၢဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိသ့ၣ်ပုၤ (၁) ဘ့ၣ်၊ သ့ၣ်ပုၤပျံၤကျိ (၆) ဘ့ၣ်၊ ပုၤတတၢ်သ့ၣ်ပုၤ (၄) ဘ့ၣ်၊ တၢ်ဒီးသအးဒီးတၢ်ကတီၤကျၢထံန့ၢ်ကွၢ်ခံအလီၢ်အကျဲ (၇) တီၤ ယုၢ်ဒီးတၢ်ကတီၢ်ကတီၤကျၢထံန့ၢ်ထံကျိအဟီၣ်ကဝီၤသ့ၣ်တဖၣ်န့ၢ်လီၤ။ သီသံဉ်တီအူပုထူလံၤဖိကရၢၢ် မ့ၢ်ဆဉ်ဖိကီၢ်ဖိတၢ်မံၤလၢဒီးတၢ်မူတၢ်မဲအါကလုာ်အတၢ်ပုၤဖျးအလီၢ်တတီၤအမဲၣ်ညါ၊ မ့ၢ်စ့ၢ်ကီးဟီၣ်ခိၣ်မဲၣ်ဖိခိၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲအရ့ဒိၣ်တတီၤလၢအမၤလီၤကဆၣ် (မၤစၢ်လီၤကွံာ်) တၢ်ကသ့ၣ်ကသံးတၢ်ဆီတလဲအသဟီၣ်ဒီးတၢ်တတၢ်တနါအလီၢ်တတီၤန့ၢ်လီၤ။

ခိဖျိပုၤထူလံၤဖိဖဲသီသံဉ်တီအူပုထူလံၤဖိကရၢၢ်စုလီၤဆိတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲဒီး ကတီၢ်ပံာ်တၢ်ထံဉ်စိလၢတၢ်မၤဆူၣ်ထီၣ်ကျၢလီၢ်ကဝီၤနီၢ်ခိတၢ်လုာ်အိၣ်သးသမ့၊ တၢ်အိၣ်ကူအီၤလၢ၊ တၢ်မၤစုၤလီၤကွံာ်တၢ်ဖျိၣ်တၢ်ယၢ်၊ ဒီးတၢ်အုၣ်ကီၤကျၢတၢ်ဘံဉ်တၢ်ဘၢဒီးတၢ်အိၣ်မုၢ်ဆိးဟၤလၢပုၤကူပုၤကညီဒီးခိၣ်ဃၢန့ၢ်ဆၢၣ်အဂီၢ်အယိ၊ ဖဲလၢယုၤလံ (၂၆) သီ၊ (၂၀၂၃) နံၣ်န့ၢ် ဘီမုၢ်စၢ်ဖျိၣ်ကရၢၢ်လၢကူၣ်သ့ပီညါ၊ စဲအ့ၣ်၊ ဒီးတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ (UNESCO) လၢအမ့ၢ်ကရၢတဖု လၢအဂဲၤလိာ်တၢ်လၢတၢ်မူအါကလုာ်၊ ပီၣ်လဲၣ်၊ တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့လၢယုၢ်ကတၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်ဂီၢ်၊ ပုၤထူလံၤဖိတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဟံၢ်၊ ဒီးထံနီတၢ်လဲၤတရံးသးပီညါအံၤဟ့ၣ်လၢဟ့ၣ်ကဝီၤဒီးဟံပနီၣ်သီသံဉ်တီအူပုထူလံၤဖိကရၢၢ်ဒ်အမ့ၢ် **“ထံဖိကီၢ်ဖိလၢအလၢဟ့”**၊ ခိဖျိအတၢ်တီခိၣ်ရဲၣ်မဲဒီးတၢ်ဖုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဒိဘၣ်သလၢလၢအဂ့ၤ လၢပမူဖျၢၣ်တဘျီအံၤအတၢ်အိၣ်မုၢ်ဆိးဟၤဒီးတၢ်အိၣ်စံဉ်အိၣ်ကျၢအဂီၢ်အယိန့ၢ်လီၤ။ မ့ၢ်ထံကီၢ်ဘီမုၢ်ပတီၢ်တၢ်ဟံပနီၣ်တခါလၢအအိးထီၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်ဒီးပျံၤစီၢ်တခါလၢတၢ်ကသ့ၣ်ညါ၊ ဆီၣ်ထွဲမၤစၢၤ၊ ဒီးပၣ်ယုၢ်မၤသကိးအါထီၣ်လၢတၢ်ကစီၣ်ကရၢ၊ ပဒိၣ်စီစဲၣ်ကရၢ (ကရၢသဘျၢ)၊ ဒီးနီၢ်တဂၤပုၤကရၢမၤဘျီတၢ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၢ်လီၤ။

၃ <https://www.unesco.org/en/articles/thawthi-taw-oo-indigenous-park-ttip>

တၢ်ဂ့ၢ်ကၢၤဖျိၣ်ဘၣ်ထွဲဒီးသီသံၣ်တီၢ်အူပှၤထူလံၤဖိကရၢၢ်

“လၢတၢ်ဂဲၤလိာ်စူးကါက့ၤအဝဲသ့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢနီၢ်ကစၢ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်ပၤလီၤသးအဂီၢ်, ပှၤထူလံၤဖိသ့ၣ်တဖၣ်အတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်အိၣ်လၢနီၢ်ကစၢ်တၢ်ပၤလီၤက့ၤသး (မ့တမ့ၢ်) အနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲအပဒိၣ်ပပှၤလၢတၢ်တီၢ်ခိၣ်ရိၣ်မဲးဒီးတၢ်ပတၢ်ပြးက့ၤဒွဲးပှၤဒီးလီၢ်ကဝီၤဂ့ၢ်ဝီသ့ၣ်တဖၣ်. ယုၣ်ဒီးကျိၣ်စ့တၢ်ဆိၣ်ထွဲက့ၤနီၢ်ကစၢ်တၢ်ပၤလီၤသးအတၢ်ဖံးတၢ်မၤကျိၤကျဲသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ”

ဘီမုၢ်စၢ်ဖျိၣ်ကရၢအလံာ်ဘိးဘၣ်သါလီၤလၢပှၤထူလံၤဖိခွဲးယၢ်အဆၢဖိ (၄)

သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရုာ်

“သီသံဉ်တီအူပုထူလံဖိကရုာ်မုာ်ဟီဉ်ခိဉ်မဲာ်ဖဲခိဉ်တံာ်လီာ်တံာ်ကွဲတတီလောအဆိဉ်ဒီးတံာ်ထံဉ်စိလောအမုလောအဘဉ်တံာ် ပါအိဉ်ပြးအိဉ်ဖျိတံာ်မဲာ်လီာ်ကွဲာ်လီာ်ခါဉ်သးတံာ်ဖိဉ်ပျံးသနူလောအဒုးနဲဉ်ဖျါထီဉ်ကုပုထူလံဖိဒီးလီာ်ကဝီပုတတါဖဲတီအူ ကီာ်ရုာ်ပုသုဉ်တဖဉ်အတံာ်မုာ်လံာ်ကွဲာ်စိဒီးနီာ်ကစာ်တံာ်စံဉ်ညီဉ်ပုလီာ်သးခွဲးယာ်သုဉ်တဖဉ်န့ဉ်လီာ် ”

ကညီပုထူလံဖိ

၈၀,၀၅၄ ဂ

ပုထူလံဖိအဖျဉ်အထာ

- ၁ ကညီဝါ
- ၂ ကုဘါ
- ၃ ပကူ
- ၅ မိနုာ်ပု
- ၆ မိပု
- ၇ ဘဲ

ဟီဉ်ခိဉ်မဲာ်ဖဲခိဉ်အက္ခိဉ်ပု

၁,၄၂၁,၉၆၇

အကါ

ကညီပုထူလံဖိဒူသဝီ

၃၂၀ ဖျဉ်

ကီာ်လောတံာ်ထီဉ်အိဉ်ပံး

၂၃ ဘုဉ်

တံာ်ဒီးသဖါထံနုာ်ကွဲာ်ခံအလီာ်

၇ တီ

သုဉ်ပျံးပျံးကွီ

၆ ဘုဉ်

ပုတတါသုဉ်ပျံး

၄ ဘုဉ်

ပျဲပုတံာ်မဲာ်လံာ်ဆဉ်ဖိကီာ်ဖိသုဉ်ပျံး

၁ ဘုဉ်

